మహా భారతం

స్త్రీ పర్వము

ద్వితీయాశ్వాసము

వైశంపాయన మహర్షి జనమేజయునకు చెప్పిన మహా భారత కథను సూతుడు శౌనకాది మహా మునులకు ఈ క్రింది విధంగా వివరించసాగాడు.

ఆ ప్రకారంగా ద్రౌపదిని ఓదార్చిన తరువాత గాంధారి యుద్ధ భూమికి బయలు దేరింది. వ్యాసమహాముని కరుణ వలన ఆమె కళ్లకు గంతలు ఉన్నా, యుద్ధ భూమి అంతా సవిస్తరంగా కనిపిస్తూ ఉంది. సుదూరంలో ఉన్న వస్తువులు కూడా దగ్గరగా ఉన్నట్టు కనిపిస్తున్నాయి.

గాంధారి యుద్ధ భూమి అంతా పరికిస్తూ ముందుకునడుస్తూ ఉంది. సుయోధనుని శవం కోసం ఆమె కళ్లు గాలిస్తున్నాయి. ఆమె కళ్లకు విరిగిన రథాలు, ముక్కలైన ధ్వజములు, చచ్చిన ఏనుగుల, గుర్రాల కళేబరాలు, గుట్టలు గుట్టలుగా కనిపిస్తున్నాయి. ఇంక చని పోయిన రథికులు, సారథులు, సైనికుల శవాలు చెల్లాచెదరుగా పడి ఉన్నాయి. తల ఒక చోట ఉంటే మొండెము ఒకచోట ఉంది.

ఇది చూచి గాంధారి హృదయం కలత చెందింది. మహా మహా సామ్రాజ్యాలు ఏలిన మహా రాజులు నోళ్లు తెరుచుకొని దిక్కులేకుండా శవాలై పడి ఉన్నారు. వారి శరీరాల నుండి కారిన రక్తం కాలువలైపారుతూ ఉంది. వారు ధరించిన కత్తులు,

గదలు, విల్లు, అమ్ములు గుట్టలుగా గుట్టలుగా పడి ఉన్నాయి. కొంత మందికి శరీర భాగాలు గుర్తు పట్టడానికి కూడా వీలు లేకుండా పడి ఉన్నాయి. వాటి కోసం రాబందులు, గద్దలు అక్కడక్కడా ఎగురుతూ దొరికిన శవాలను దొరికినట్టు పీక్కుతింటున్నాయి. తోడేళ్ళు యుద్ధ భూమి అంతటా స్వైర విహారం చేస్తూ శవాలను చీల్చి, కండలు ఊడపెరికి తింటున్నాయి.

ఇదంతా చూసిన గాంధారికి హృదయం బాధతో విల విల లాడిపోయింది. తన కొడుకు మూర్ఖత్వం ఇంతటి మారణ హోమానికి దారితీసిందని గాంధారి మనసు ఎంతో బాధ పడింది.

వ్యాసుడు ధృతరాష్ట్రునితో యుద్ధభూమిలో ఉన్న శవాలన్నింటికీ సామూహిక దహన కాండ జరిపించమని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు. పాండవులు, శ్రీ కృష్ణుడు ధృ తరాష్ట్రుని నడిపించుకుంటూ యుద్ధ భూమికి వచ్చారు.

గాంధారి కోడళ్లు అందరూ తమ తమ భర్తల శరీరాలను వెతుక్కుంటూ యుద్ధభూమి అంత కలయ తిరుగుతున్నారు. వారితో పాటు ఇతర కౌరవ స్త్రీలు, హస్తినాపుర స్త్రీలు కూడా తమ తమ భర్త కళేబరాల కోసం వెతుకుతున్నారు. అందరూ బిగ్గరగా ఏడుస్తూ తమ తమ భర్తలను, కుమారులను పిలుస్తూ తూలుతూ నడుస్తున్నారు.

ఇంకొంత మంది తమ తమ కొడుకులు, తమ్ముళ్లు, అన్నలు, మనుమళ్లు, స్నేహితులు శవాలుగా పడి ఉండగా చూచి తట్టుకోలేక హాహాకారాలు చేస్తూ మూర్ఛపోయారు. మరి కొంత మంది చని పోయిన వారిని పిలుస్తూ వారి గురించి మాట్లాడుకుంటూ తలలు బాదుకుంటున్నారు.

ఇదంతా చూచింది గాంధారి. ఆమె మనసు కకావికలయింది. దూరంగా నిలబడి ఉన్న కృష్ణుని దగ్గరకుపిలిచింది.

“కృష్ణా! చూడవయ్యా! ధృతరాష్ట్ర మహారాజుకోడళ్లను చూడు! కన్నీరు మున్నీరుగా ఎలా విలపిస్తున్నారో చూడు! వారి వారి భర్తల శరీరాలను ఎలా వెతుక్కుంటున్నారో చూడు. ఒకరి భర్తల శరీరాలను మరొకరు కనుగొని ఏడుస్తూ వారి వారి భార్యలను ఎలా పిలుస్తున్నారో చూడవయ్యా!

నా కుమారుల మీద కసి ద్వేషం పెంచుకున్నవారి కళ్లు ఈ దృశ్యాలు చూచి చల్ల బడ్డాయా కృష్ణా! వీరంతా ఏం పాపం చేసారని వీరికి ఈ శిక్ష వేసారయ్యా మీరు! అలా చూడవయ్యా! అడుగో భీష్ముడు, ద్రోణుడు, కర్ణుడు, శల్యుడు, ద్రుపదుడు వీరంతా చని పోయినా వారి మొహాల్లో కళా కాంతీ తగ్గలేదు. వాళ్లంతా ఎలా వెలిగిపోతున్నారో చూడవయ్యా!

అత్యంత రాజభోగాలు అనుభవించిన ఆ మహాను భావులు దిక్కు లేకుండా ఎలా పడి ఉన్నారో చూడవయ్యా! పొద్దుటే వందిమాగధుల కైవారములతో గాని నిద్ర లేవని ఆ మహా మహులు ఇప్పుడు నక్కల ఊళలు చెవులారా వింటు న్నారయ్యా. హంస తూలికా తల్పముల మీదగాని మెత్తని పట్టుపరుపుల మీద గాని శయనించని మహారాజులు, వివిధ దేశాధీశులు కటిక నేలమీద పడి దొర్లుతున్నారయ్యా. చందన, సుగంధ లేపనములతో విరాజిల్లు రాజోత్తములు రక్తములో అంటిన మట్టిలో పడి దొర్లుతున్నారయ్యా.

కృష్ణా! ఇవన్నీ చూచి ఎలా భరిస్తున్నావయ్యా .....కృష్ణా! ఇదంతా నువ్వు సాధించిన ఘన కార్యము కాదా!.... శ్రీ కృష్ణా! అదుగో అటు చూడవయ్యా! కొంత మంది కౌరవ స్త్రీలకు తమ తమ భర్తల తలలు కనిపించడం లేదయ్యా! వాటి కోసం

విలపిస్తూ వెతుకుతున్నారయ్యా! మరి కొందరు తలకాయలు చేతి లో పట్టుకొని మొండెముల కోసం వెతుకుతూ అవి కనపడక ఏడుస్తున్నారయ్యా! మరి కొందరు తమ తమ భర్తల శవాలు ముక్కలై పోగా వాటిని అన్నింటినీ ఒక చోట చేర్చి పోల్చుకొని విలపిస్తున్నారయ్యా! కొన్ని దేహాలను నక్కలు, తోడేళ్లు తిని వేయడంతో వారి దేహాలు కాన క అల్లల్లాడిపోతున్నారయ్యా!

ఇలాంటి దురవస్థలను చూడ్డానికి నేను ఏ జన్మలో ఏం పాపం చేసానో కృష్ణా! నా కొడుకులను, నా కోడళ్లను, తమ్ముళ్లను బంధువులను ఇలాంటి దుస్థితిలో చూస్తున్నాను.''

కాని కృష్ణుడు ఒక్క మాట కూడా మాట్లాడలేదు. మౌనంగా గాంధారి వెంట నడుస్తున్నాడు. ఇంతలో దూరంగా సుయోధనుని శవం గాంధారికి కనిపించింది. దిక్కులేకుండా పడి ఉన్న అభిమానధనుడైన తన కుమారుని శవం చూచి గాంధారి కుప్పకూలిపోయింది. తన కుమారుని శవం మీద పడి బిగ్గరగా ఏడుస్తూ ఉంది.

``నాయనా సుయోధనా! ఏంటయ్యా ఇది! నీ శరీరం దుమ్ముధూళిలో పొరలడం ఏమిటయ్యా! నేనయ్యా .....నీ తల్లి గాంధారిని. నన్ను చూచికూడా లేచి నిలబడవా నాయనా! కృష్ణా! చూడవయ్యా నా కుమారుని చూడు. వీడు యుద్ధమునకు వెళుతూ నా ఆశీర్వాదము కొరకు వచ్చాడయ్యా! నాకు పాదాభి వందనం చేసాడయ్యా! అప్పుడు నేను ఏమని ఆశీర్వాదించానో తెలుసా! ధర్మం జయిస్తుందని ఆశీర్వదించానయ్యా. అలా ఎందుకు ఆశీర్వదించానో తెలుసా కృష్ణా! నాడు నిండు సభలో జూదప్రక్రియ తరువాత పాండవులకు జరిగిన అవమానము, ద్రౌపదికి జరిగిన ఘోరావమానము కళ్లారా చూచిన వారు ఏమని భయపడ్డారో తెలుసా. ``ఎన్నటికన్నా ధర్మం జయిస్తుంది. కౌరవులకు నాశనం తప్పదు.'' అని అనుకున్నారు. నా బుద్ధికి కూడా అలాగే తోచింది. అందుకనే ఆ

మాదిరి దీవించాను. నా కుమారుడని నేను వాడిని ఉపేక్షించలేదు. కృష్ణా! వాడితో ఇంకా ఏమన్నానో తెలుసా! .....కుమారా! యుద్ధంలో వెనుదిరి గి పారి పోవడం కంటే యుద్ధంలో పోరాడి వీరమరణం పొందడం మేలు. అప్పుడు వీరస్వర్గం లభిస్తుంది. కాబట్టి వస్తే విజయ లక్ష్మితో తిరిగి రా లేకపోతే వీరస్వర్గము అలంకరించి స్వర్గసుఖాలు అనుభవించు...... అని పలికానయ్యా. నాకుమారు డు రెండవ మాట నిజం చేసాడు. ఇప్పుడు వాడి గురించి ఏడుస్తున్నాను అంటే కడుపు తీపి తప్ప వేరుకాదు.

వాడి వీరమరణానికి నేను చింతించడం లేదు. శత్రువుతో వీరోచితంగా పోరాడి వీర మరణం పొందిన నా కుమారుని గురించి నేను ఎందుకు దుఃఖిస్తానయ్యా! ఈ ముదిమి వయసులో నాకూ నా భర్తకూ కొడుకుల ఆసరా లేకుండా పోయిందే అన్న బాధ మనసును కలచి వేస్తోంది కృష్ణా! నా కుమారుడు అష్టైశ్వర్య సంపన్నుడు. అభిమాన ధనుడు. అలాంటి వాడికి ఇలాంటి దుర్మరణం సంప్రాప్తించిందే అని బాధగా ఉందయ్యా!

ఏం చేస్తాం. విధి వ్రాత. విదురుడు నాభర్తకు, నా కుమారునికి ఎన్నో నీతులు చెప్పాడు. కాని వారు మదించిన గర్వంతో ఆయన మాటలు వినలేదు. విదురుని మాట ఒక్కటి విన్నా ఈ వినాశనం, దుర్మరణాలు తప్పేవి కదా కృష్ణా! పదకొండు అక్షౌహిణీల సైన్యం వెంట ఉన్న నా కుమారుడు చివరకు ఒంటరి చావు చచ్చాడు. నాడు నా భర్త, నా కుమారుడు ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా పరిపాలించిన ఈ కురు సామ్రాజ్యము పరుల హస్తగతమువడం చూచే దౌర్భాగ్యం నాకు పట్టిందయ్యా!

పోయిన కొడుకులు ఎటూ పోయారు. కాని బతికి ఉన్న నా కోడళ్ల దుఃఖం చూడలేకపోతున్నాను. వాళ్లు ఏం పాపం చేసారయ్యా ఇంతటి మనో వేదన పొందడానికి. వారికి ఈ రాజకీయాలు ఏమీ తెలియవు. యుద్ధం ఎందుకు

వచ్చిందో వారికి తెలియదు. కాని ఆ యుద్ధం వల్ల కలిగిన దుష్పరిణామాలను మాత్రం వారు అనుభవిస్తున్నారు. అలా చూడవయ్యా నా పెద్ద కోడలు భానుమతిని చూడు. భర్త ముఖం చూస్తూ ఎలా తలబాదుకుంటూ ఏడుస్తూ ఉందో. కడుపున బుట్టిన కుమారుని మొహం చూస్తూ గుండెలు పగిలేలా రోదిస్తూ ఉందయ్యా! ఆమె కన్నీటికి నా కుమారుడు, ఆమె కుమారుడు శవాలు తడిసిపోతున్నాయయ్యా!

అలా చూడవయ్యా! కురులు విరబోసుకొని పిచ్చి వాళ్లలా తిరుగుతూ రోదిస్తున్న నా కోడళ్లను చూడవయ్యా! ఏం పాపం చేసారని వాళ్లకు ఈ చిత్తక్షోభ! నా కుమారుడు సుయోధనుని సరసన విరాజిల్లిన నా కోడలుభానుమతి మొహం నేను ఎలా చూడగలనయ్యా! నా కొడుకులకేం. చచ్చిస్వర్గాన ఉన్నారు. బతికి ఉన్న వాళ్ల భార్యలే గుండెలు అవిసేలా రోదిస్తున్నారు. వీళ్ల దుఃఖానికి అంతే లేదా కృష్ణా!

అలా చూడవయ్యా! నా నూరుగురు కొడుకులు భీమసేనుని చేతిలో నేల కూలారయ్యా! నా కోడళ్లందరూ వారి వారి భర్తల శవాల దగ్గర ఎలా రోదిస్తున్నారో చూడవయ్యా! ఎప్పుడూ చందన చర్చితలై, పాలరాతి భవనాలలో తిరిగే నా కోడళ్లు కటిక నేల మీద పొర్లాడుతూ చనిపోయిన వారి వారి భర్తల కోసం అల్లాడు తున్నారయ్యా! అయ్యో కృష్ణా! వాళ్లు ఇంకా చిన్న వాళ్లయ్యా! ఏ ముద్దూ ముచ్చటా తీరలేదయ్యా! అలాంటి వారికి ఏ దుర్గతి పట్టిందో చూడవయ్యా! కృష్ణా! ఇదంతా నేను నా భర్తా చేసిన మహా పాప ఫలం గాక పోతే నా నూరు గురూ కొడుకులనూ ఆ ధర్మరాజు నాశనం చేస్తాడా!" అంటూ గాంధారి పరి పరి విధములుగా విలపిస్తూ ఉంది.

ఆమె పక్కన ఉన్న కృష్ణుడు బదులుచెప్పడం లేదు. లోపల ఉన్న బాధ, దుఃఖం బహిర్గతం అయితే గాని మనసు కుదుటపడదు అని అనుకున్నాడు. ఇంతలో గాంధారికి దుశ్శాసనుని శవం కనిపించింది. గాంధారి మహోద్వేగంతో కృష్ణుని

చూచి “ కృష్ణా! కృష్ణా! వీడేనయ్యా నా కుమారుడు దుశ్శాసనుడు. మహా భుజబల సంపన్నుడు. భీమసేనుని గదాఘాతములకు బలియై దిక్కు లేకుండా నేల మీద పడి ఉన్నాడు. భీముడు వీడి గుండెలు చీల్చి రక్తం పూర్తిగా తాగిన తరువాత నిర్జీవుడై పడి ఉన్నాడయ్యా!

వీడేనయ్యా నా కోడలు ద్రౌపదిని నిండు కొలువుకు ఈడ్చుకొని వచ్చాడయ్యా! భీముని గుండెలు మండేట్టు ద్రౌపది ఏడుస్తుంటే, తన అన్న సుయోధనునికి, అంగరాజు కర్ణునికి ప్రీతి గొలిపేట్టు ఆమె వలువలు ఊడదీసి అవమానించాడయ్యా! ఆ పాపం ఊరికే పోతుందా! అనుభవించాడు. దిక్కులేని చావు చచ్చాడు. ఈ విషయం విని నేను సుయోధనునితో ఏమన్నానో తెలుసా కృష్ణా!

“కుమారా! ఈ ద్రౌపది తన అన్న కృష్ణుని సంరక్షణలో ఉన్న సంగతి మీకు తెలుసా! ఆమెను ఇంత నీచంగా అవమానించడం మంచిదికాదు. దీని పర్యవసానం మీకు తెలిసే మీరు ఈ పనికి ఒకగట్టారా! భీముని బలపరాక్రమాలు తెలిసే అతనిని అతని భార్యను మీరు అవమానిస్తున్నారా! తక్షణమే ఆమెను విడిచిపెట్టండి. కౌరవ కులకాంత అయిన ద్రౌపదిని గౌరవించండి. నా తమ్ముడు ఉన్నాడే శకుని. వాడు ఒక దౌర్భాగ్యుడు. క్రూరాత్ముడు. అత్యంత నీచుడు. వాడిమాటవినకు. వాడి స్నేహం వదిలి పెట్టు.కౌరవ వంశాన్ని రక్షించు” అని ఎన్నోవిధాలుగా నా కొడుకులకు నచ్చ చెప్పానయ్యా. కాని నా మాటలు ఎవరూ వినలేదయ్యా! ఇదిగో ఇలా చచ్చారయ్యా! విధి రాతను ఎవరు తప్పించగలరు కృ ష్ణా!

కృష్ణా! ఆ భీముడు ఆనాడు కౌరవ సభలో నాకొడుకులు ఎన్ని మాటలన్నా, ఎంత అవమాన పరిచినా సహించాడు, భరించాడు. సమయం కోసం పగబట్టిన తాచుపాములా కాచుకొని ఉన్నాడు. యుద్ధంలో నా కొడుకుల నందరినీ తన గదతో

మోది చంపాడు. పగ తీర్చుకోడం న్యాయమే కృష్ణా! కాని ఈ మాదిరి దుశ్శాసనుడి గుండెలు చీల్చి రక్తం తాగడం సమంజసమా! మహా వీరుడైన భీమసేనుడు ఇటువంటి నీచమైన పని చేయవచ్చునా కృష్ణా! దీని వల్ల భీమునికి ఏమన్నా మంచి పేరు వస్తుందా! అతని కీర్తి పెరుగుతుందా!

చూడవయ్యా! నా కొడుకు దుశ్శాసనుడిని చూడవయ్యా! కాళ్లు, చేతులు, మొహం ఎక్కడి వక్కడ చెల్లాచెదరుగా పడి ఉన్నావయ్యా! సింహం తన గోళ్లతో చీల్చినట్టు దుశ్శాసనుడి గుండెలు ఎంత భయంకరంగా చీల్చాడో చూడ వయ్యా ..... కని పెంచి పెద్దచేసిన కొడుకును ఈ స్థితిలో చూచిన ఏ తల్లి మనసు దుఃఖంతో కుమిలిపోకుండా ఉంటుందయ్యా!

అయ్యో! వికర్ణుడు. ఇక్కడే ఉన్నాడయ్యా! ఆ ఏనుగుల కళేబరాల మధ్య పడి ఉన్నాడయ్యా! వికర్ణుడి భార్య, నా కోడలు భర్త పక్కన కూర్చుని ఎలా హృదయ విదారకంగా ఏడుస్తూ ఉందో చూడవయ్యా! గద్దలు, రాబందులూ వికర్ణుడి శరీరం పొడుచుకు తినడానికి మీద వాలుతుంటే వాటిని అదిలిస్తూ భర్త శరీరం మీద పడి ఏడుస్తూ ఉందయ్యా .

కృష్ణా! ఇలాంటి పరిస్థితుల లో కొడుకులను కోడళ్లను చూచే తల్లులుంటారా చెప్పవయ్యా! నేనున్నానయ్యా! నేనెంత దౌర్భాగ్యురాలినో కదా! ఎలాంటి వీరుడినైనా యుద్ధములో అవలీలగా ఎదుర్కొనేవాడు, దుర్ముఖుడు. అలాంటివాడిని తన గదతో మోది చంపాడయ్యా ఆ భీముడు. నా కొడుకు శూరసేనుడిని చూడవయ్యా. వాడి శవం చుట్టు చేరి అతని భార్య లు ఎలా రోదిస్తున్నారో. కాకులు గద్దలు పొడుచుకొని తిని వాడి శరీరం గుర్తుపట్టడానికి వీలులేకుండా పోయిందయ్యా కృష్ణా!

నా కొడుకు వివింశతి ని చూడు కృష్ణా! వీడికి సంగీతం అంటే ఎంతో ప్రాణం. ఎల్లప్పుడూ తన చుట్టు సంగీత విద్యావిశారదులైన అప్సరసల్లాంటి స్త్రీలతో సేవలందుకుంటూ, వారి గానామృతంలో తేలియాడేవాడు ఇప్పుడు నక్కల ఊళలను తనివిదీరా వింటు న్నాడయ్యా." అని పరి పరి విధాలా తన కుమారుల మృత కళేబరములను చూచి విలపిస్తూ ఉన్న గాంధారికి అభిమన్యుని మృత కళేబరము కనిపించింది.

ఒక్కసారి ఆమె మనసు బాధతో ఆక్రోశించింది. "కృష్ణా! వాడేనయ్యా అభిమన్యుడు. శత్రు దుర్భేధ్యమైన పద్మవ్యూహమును ఛేధించి అరి వీరభయంకరుడైన సుయోధనునిని ఎదిరించిన మహావీరుడు అభిమన్యుడు. చివరకు ద్రోణ, కర్ణ, అశ్వత్థామ, శల్య, కృపాది యోధానుయోధులందరూ అతనిని ఒక్కసారిగా చుట్టుముట్టి కడతేర్చారయ్యా! ఆ సుభద్రాపుత్రుడిని చూడవయ్యా! అచ్చం నిద్రపోతున్నట్టే ఉందయ్యా వాడి మొహం. అతని మొహంలో చావు కళ ఇసుమంతైనా లేదు కృష్ణా! అందు కే కాబోలు ఆ ఉత్తర తన భర్త గుండెల మీద తల పెట్టి రోదిస్తూ తన మొహాన్ని అభిమన్యుని మొహం మీద పెట్టి నిద్రలేవమని ప్రార్థిస్తూ ఉందయ్యా!

అభిమన్యుని అల్లంత దూరంలో చూడగానే పారిపోయే ఆ సుకుమారి ఇప్పుడు పదిమంది ముందు అభిమన్యుని శరీరమును కౌగలించుకొని నెత్తీనోరూ బాదుకుంటూ రోదిస్తూ ఉందయ్యా కృష్ణా! ఉత్తర ఏమని ఏడుస్తూ ఉందో వినవయ్యా!

" ఓ అభిమన్యకుమారా! మీ అమ్మ సుభద్ర, మీ తండ్రి అర్జునుడు మీ కోసం ఎదురు చూస్తున్నారయ్యా! వారిని వదిలి ఎక్కడకు వెళ్లావు! నీ మేనమామ కృష్ణుడు వచ్చాడు లేవయ్యా! నేను ఇన్ని విధాలుగా ప్రార్థిస్తున్నా ఒక్క మాటకూడా

మాట్లాడవేమి ఆర్యపుత్రా! అయ్యో దైవమా! గురువుగారు ద్రోణుడు, కృపాచార్యుడు, అంగరాజు కర్ణుడు, గురు పుత్రుడు అశ్వత్థామ వీరంతా న్యాయం, ధర్మం తెలిసిన ధర్మాత్ములు అని అంటారే! అటాంటి వారు ఒంటరి వాడైన నిన్ను చుట్టుముట్టి ఎలా తుదముట్టించారయ్యా! వారిదీ ఒక మగతనమేనా! ఇంతటి నీచ కార్యమునకు పాల్పడుటకు వారికి మనసెలా ఒప్పిందో! తాను చెంత లేకుండా చూసి ఆ దుర్మార్గులు అందరూచుట్టు ముట్టి అభిమన్యుని తుదముట్టించారు అని తెలిసి అర్జునుడు ఎంత బాధ పడ్డాడో కదా! నాథా! శత్రురాజులను జయించి రాజ్యలక్ష్మిని కైవసం చేసుకున్న ఆనందం నీ మరణంతో ఆవిరి అయిపోయింది కదా! ఇప్పుడు ఈ రాజ్యము లభించీ లాభం ఏముంది చెప్పు నాథా! నన్ను విడిచి స్వర్గలోకానికి వెళ్లి అక్కడ ఉన్న అప్సరసాంగనలతో సుఖించడానికి నీకు మనసెలా ఒప్పిందయ్యా" అంటూ రోదిస్తున్న ఆ ఉత్తరను చూడు కృష్ణా. ఈ వయసులో ఆమెకు భర్తృవియోగం సమంజసమా!

ఉత్తర తండ్రి విరాటుడు మహా వీరుడు. ఆయన దగ్గర చేరి ఆయన భార్య సుధేష్ణఎలా రోదిస్తూ ఉందో చూడవయ్యా! ఆ పక్కన ఆమె కుమారుడు ఉత్తరుడు చచ్చి పడి ఉన్నాడు. మరణించిన భర్త కోసం దుఃఖిస్తుందా.... లేక చచ్చిన కొడుకు కోసం రోదిస్తుందా! ఆ అభాగ్యురాలు సుధేష్ణ ఎంతటి దురదృష్టంవంతురాలో కదా! కృష్ణా!

కృష్ణా! అదుగో చూడు. కర్ణుని కళేబరము వద్ద అతని భార్యలు చుట్టుముట్టి ఎలా దుఃఖిస్తున్నారో! ఈ కర్ణుని నమ్ముకునేకదా నా కుమారుడు ఈ ఘోర యుద్ధమునకు శ్రీకారం చుట్టాడు. తుదకు దుర్మరణం పొందాడు. అటు చూడవయ్యా! కర్ణుని ధర్మపత్ని, వృషసేనుడి తల్లి, అటు భర్త మరణానికీ ఇటు కొడుకు మరణానికీ ఎలా విలపిస్తూ ఉందో చూడవయ్యా. ఆమె మాటలు వినవయ్యా.

“నాథా! పరశురాముని శాపము, బ్రాహ్మణుని శాపము, అర్జునుని బాణములు నిన్ను బలిగొన్నాయా నాథా!” అంటూ విలపిస్తూ ఉందయ్యా!

అడుగో! మహావీరుడు బాహ్లీకుడు. చచ్చి నట్టు లేడయ్యా. గాఢనిద్రలో ఉన్నట్టు ఉన్నాడు కదూ! కృష్ణా.....

కృష్ణా! అటు చూడు.నా అల్లుడు, దుస్సల భర్త..... సైంధవుడు .... అర్జునుడు చేసిన ప్రతినకు బలైపోయాడు. నాడు అరణ్యములో ద్రౌపదిని చూచి కామించిన నాడే వాడు సగం చచ్చాడయ్యా! నా కూతురు మొహం చూచి పాండవులు వాడిని వదిలిపెట్టారు. కాని ఈ నాడు అదే పాండవులు సైంధవుడు తమ చెల్లెలు భర్త అనే కనికరం లేకుండా చంపారయ్యా! పాపం దుస్సల భర్త శిరస్సు కోసం ఎలా వెదుకుతూ ఉందో చూడవయ్యా! ఇలాంటి పరిస్థితులలో కూతురును చూడ్డం కన్నా దురదృష్టం ఏ తల్లికి ఉంటుందిచెప్పు!

కృష్ణా! నీకు తెలుసో లేదో! అర్జునుడు ఆరోజు సూర్యాస్తమయం లోగా సైంధవుని చంపుతాను అని చేసిన ప్రతిజ్ఞ గురించి తెలిసిన దుస్సల ఆ రాత్రి భర్తకు ఎంతగానో చెప్పిందయ్యా!

“నాథా! అర్జునుని ప్రతినకు ముల్లోకాలలోనూ తిరుగు లేదు. నా మాటవిని ధర్మరాజును శరణు వేడు. అతను నిన్ను తప్పక కాపాడుతాడు” అని ఎన్నోవిధాలుగా చెప్పిందయ్యా కాని సైంధవుడు వినలేదు. ఇలా దుర్మరణం పాలయ్యాడు. “ఏ శుభకార్యానికి కూడా వెళ్లకుండా నీ చెల్లిని విధవరాలిని చేసారా” అంటూ పాండవులను నా కూతురు దుస్సల ఎలా నిందిస్తూ ఉందో వినవయ్యా!

అయినా కృష్ణా! సైంధవుడు చేసిన తప్పు ఏమిటి! యుద్ధ ధర్మము ప్రకారము

భీమ,నకుల సహదేవులను అభిమన్యునికి సాయంగా వెళ్లకుండా ఆపాడు. అయినా బాలుడైన అభిమన్యుడు మహావీరులైన ద్రోణ,కర్ణ,అశ్వత్థామలను ఎదుర్కోడం తప్పుకదా! అభిమన్యుని దుస్సాహసమే అతని మృతికి కారణం అయింది. అయినా చంపిన వారిని వదిలి, అడ్డగించిన సైంధవుని చంపుతానని ప్రతిజ్ఞ చెయ్యడం ధర్మమో అధర్మమో ఆ అర్జునునికే తెలియాలి!

కృష్ణా! మహావీరుడైన శల్యుడు ...... ధర్మనిరతిలో ధర్మజునితో సమానుడు. అలాంటివాడు, దుర్యోధన పక్షం వహించి,కర్ణుని కి సారధ్యం చేస్తూ అతనిని సూటి పోటి మాటలతో బాధించాడు. అలాంటి శల్యుని చుట్టు అతని భార్యలు, బంధువులు ఎలా ఏడుస్తున్నారో చూడవయ్యా!

కృష్ణా! ఇతడు భగదత్తుడు. ఇతనిని చూచావా! మహేంద్రుడిని కూడా గెలువ సమర్ధుడు. అర్జునుని మీది ప్రేమతో ఇతనిని దారుణంగా చంపించింది నువ్వే కదా కృష్ణా!

అడుగో! భీష్ముడు. శర తల్పము మీద ఎలా పడుకొని ఉన్నాడో చూడు. కోరి కోరి తన మృత్యువును కొని తెచ్చుకున్నాడు. లేకపోతే మహావీరుడైన భీష్ముని గెలవడం మానవ మాత్రులకు సాధ్యమా కృష్ణా! అతనికి నిజమైన శిష్యుడు అర్జునుడే కదా! అతనిని శరతల్పము ను ఏర్పరిచి పాతాళ గంగతో అతని దాహార్తిని తీర్చిన వీరుడు అర్జునుడు. సూర్యుడే భూమిమీద కు దిగి వచ్చి, శరతల్పము మీద పడుకొని విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నట్టు ఉంది కదూ! అలాంటి భీష్ముడు స్వర్గస్థుడైన తరువాత కురుకుమారులకు ధర్మసూక్ష్మములను వివరిస్తూ దిశానిర్దేశము ఎవరు చేస్తారు కృష్ణా!

ఇంద్రుడితో సమానమైన పరాక్రమ వంతుడు ద్రోణుడు, వేదవేదాంగ పారంగతుడు. ధనుర్వేదమును ఆపోశనపట్టిన వాడు. ఎందరో కురుకుమారులకు విద్య నేర్పినవాడు. నేడు దిక్కులేకుండా పడి ఉన్నాడు. విధి ఎంత క్రూరమైనది కృష్ణా! ద్రోణాచార్యులను నమ్ముకునే కదా నా కుమారుడు పాండవులతో యుద్ధం ప్రకటించాడు. కాని ఆయన తలను ద్రుపద పుత్రుడు, ధృష్టద్యుమ్నుడు దారుణంగా నరికాడు. ఇది సంభవమంటావా కృష్ణా! ద్రోణుడి భార్య భర్త శవం దగ్గర కూర్చుని ఎలా రోదిస్తూ ఉందో చూచావా! ద్రోణుడి శిష్యులు అతనిని దహనం చెయ్యడానికి కట్టెలు దొరక్క అక్కడ ఉన్న అమ్ములు, ధనుస్సులు పోగుచేసి చితి పేరుస్తున్నారు. కృపి మొదలగు వారు ద్రోణుని చితికి అపసవ్యముగా ప్రదక్షిణ మాచరించి స్నానము చేయుటకు వెళుతున్నారయ్యా!

కృష్ణా! సాత్యకి అమానుషంగా తల నరికిన సోమదత్తుని కుమారుడు భూరిశ్రవసుని చూడు. అతని శరీరమును గ్రద్దలు, నక్కలు ఎలా పీక్కు తింటున్నాయో. ఆ భూరిశ్రవసుని తల్లి, కుమారులు, భార్య అతని పక్కన కూర్చుని ఎలా రోదిస్తున్నారో చూడు కృష్ణా! అర్జునుడు భుజం తెగనరికితే, సాత్యకి తలనరికాడు. అది తల్చుకొని తల్చుకొని ఏడుస్తున్నారయ్యా వాళ్లు!

అయినా కృష్ణా! మహా వీరులైన అర్జునుడు, సాత్యకి ఇంతటి నీచ కర్మమునకు ఎలా ఒడిగట్టారు కృష్ణా! సాత్యకి మీది ప్రేమతో అర్జునుడు ఇలాచేసి ఉంటాడంటావా! అయినా ఆ భూరిశ్రవసువు మంచివాడు. సాధువు. అతనిని చంపితే అర్జునునికి ఏం ఒరిగింది కృష్ణా! సాత్యకి ఏం సాధించాడు. ప్రాయోపవేశం చేస్తున్న వాడిని చంపాడు అన్న అపకీర్తి మూటకట్టుకోడం తప్ప.

కృష్ణా! ఇదంతా నీ కళ్ల ముందే జరిగింది కదా! భూరిశ్రవసుడు సాత్యకితో యుద్ధం చేస్తున్నప్పుడు అర్జునుడు సిగ్గు మాలి అతని చేయి ఎందుకు నరికాడు!

అర్జునుడు చేసిన పనిని నీవు హర్షిస్తావా కృష్ణా!" అని పరి పరి విధముల విలపిస్తూ ఉంది గాంధారి.

కృష్ణుడు ఒక్క మాట కూడా మాట్లాడ కుండా ఆమెను అనుసరిస్తున్నాడు. ఇంతలో గాంధారికి తన తమ్ముడు శకుని కళేబరము కనపడింది. ఆమె మొహం కోసంతో జేవురించింది.

"కృష్ణా! తన మేనల్లుడు నకులుని చేతిలో చచ్చిన నా తమ్ముడు శకునిని చూచావా! వీడొక మాయావి. కాని వీడి మాయలు నీ ముందు పనిచేయలేదు. నాడు మాయాద్యూతంలో ధర్మరాజును ఓడించి అడవులకు పంపాడు. కాని, యుద్ధమనే జూదంలో తన ప్రాణాలు ఒడ్డి ఓడిపోయాడు. కురు పాండవులకు మధ్య శత్రుత్వానికి కారణం వీడే కృష్ణా! నీకు హితం చేస్తున్నాను అని నా కుమారుడు సుయోధనుని నమ్మించి నట్టేట్లో ముంచాడు. వీడు మాత్రం బాగు పడ్డాడా. తన పుత్రపౌత్రులతో యుద్ధంలో మరణించాడు . అసలు నా కొడుకులకు బుద్ధి లేదు. లేకపోతే మాయావి అయిన వీడి మాటలు నమ్ముతారా! అందుకే ఫలితం అనుభవించారు.

కృష్ణా! అడుగో కళింగ దేశాధిపతి, ఇదుగో మగధదేశాధిపతి శరీరం. ఇతడు కోసలదేశాధీశుడు బృహద్బలుడు. తమ తమ రాజ్యములలో సకల భోగ భాగ్యములను అనుభవించిన వారు నేడు దిక్కు లేకుండా పడి ఉన్నారు. వారి చుట్టు చేరి వారి భార్యలు, బిడ్డలు ఎలా రోదిస్తున్నారో చూడవయ్యా! ఇలాంటి రోదనలు ఎన్నడన్నా కని విని ఎరుగుదుమా కృష్ణా!

ఇరుగో కేకయ రాజులు. ద్రోణాచార్యుల చేతిలో హతమైనట్టున్నారు. అడుగో పాంచాల రాజు ద్రుపదుడు. తన సహాధ్యాయి ద్రోణుని చేతిలో చచ్చాడు. చిత్రం

కాకపోతే అతని తెల్ల గొడుగు ఇంకా అతని మీద ఎండ పడకుండా నిల్చి ఉంది చూచావా కృష్ణా! అటు చూడవయ్యా! ఆ మహా రాజుల భార్యలు, కొడుకులు, తమ తమ భర్తలకు, తండ్రులకు దహనసంస్కారాలు గావించి రోదిస్తూ మయల స్నానం చెయ్యడానికి గంగ వైపుకు వెళుతున్నారు. ఇంకా కొంతమంది మమకారం వీడక చచ్చిన వారి తలలను తమ తొడల మీద పెట్టుకొని రోదిస్తున్నారయ్యా!

కృష్ణా! ఇతనిని గుర్తు పట్టావా! వీడేనయ్యా నీ మేనత్త కుమారుడు శిశుపాలుని కుమారుడు ధృష్ట కేతువు. అతని కుమారుడు సుకేతుడు. తండ్రి కొడుకులు ఇద్దరూ మరణించారయ్యా. తండ్రికొడుకులు ఒకేసారి మరణించగా వారి భార్యలు తల్లులు బంధువులు ఎలా రోదిస్తున్నారో చూడవయ్యా!

కృష్ణా! అవంతీ పాలకులు విందాను విందులు నీకు తెలుసుగా! వారే వీరు. పెనుగాలికి కూలిన వృక్షముల మాదిరి ఎలా కూలిపోయారో చూచావా!

ఇదంతా చూస్తుంటే నాకు ఒక సందేహం కలుగుతోందికృష్ణా!

భీష్ముడు, ద్రోణుడు, కర్ణుడు, అశ్వత్థామ, భూరిశ్రవసుడు, కృపుడు, సైంధవుడు, కృతవర్మ, నా కుమారుడు సుయోధనుడు వీరంతా అతిరథ మహారథులు. వీరందరితో యుద్ధం చేసి కూడా నువ్వు, నీ తమ్ముడు సాత్యకి, పాండవులు నిరపాయంగా ఎలా బయట పడ్డారయ్యా! మహాద్భుతంగా ఉంది కదూ! నాకు నమ్మ బుద్ధి కావడం లేదు కృష్ణా! అపారమైన దైవ బలం ఉంటేకాని ఇదిసాధ్యం కాదు. కాని ఆ దైవం కూడా దయమాలి నా కుమారులు నూర్గురికీ అన్యాయం చేసింది అంటేనే బాధగా ఉందయ్యా!

కాని ఏం చేస్తాం. నా కుమారుల నందరినీ పోగొట్టుకున్నాను. అనాథ నయ్యాను.

ఈ ముదిమి వయసులో నాకు, నా భర్తకు ఆసరాగా ఒక్క కుమారుని కూడా మిగల్చ లేదయ్యా ఆ భీముడు. ఆ భీముడు మాత్రం ఏం చేస్తాడులే. అంతా నేను నా కొడుకులు చేసుకున్న ప్రారబ్ధం. ఆనాడు నువ్వు రాయబారానికి వచ్చి చెప్పిన మాటలు విన్నట్టయితే ఇంత జరిగేదా! నువ్వే కాదు ...... భీష్ముడు, విదురుడు కూడా ఎన్నో హితోక్తులు పలికారయ్యా! నేను, నా భర్త ఆ మాటలు పెడచెవిని పెట్టాము.

కృష్ణా! నాడు నీవు పలికిన పలుకులు నిజమయ్యాయి. ఈ సర్వ నాశనానికి నువ్వే కారకుడవు. ఊరికే హితములు కూర్చోకుండా నువ్వు నా కొడుకులు, పాండవుల మీద అసూయతో చేస్తున్న అకృత్యములకు ఎందుకు అడ్డు పడలేదు? నువ్వు తల్చుకుంటే ఈ యుద్ధం ఆపలేవా! నాడు కొలువు కూటములో ఎంత మంది పెద్దలున్నారు. మాననీయ వాక్చాతుర్యము కల వాడవు, ధర్మవేత్తవు నువ్వు ఉన్నావు. మీరందరూ కలిసి రాయబారం విఫలం చేసారు. ఈ ఘోర కలికి కారకులయ్యారు.

కృష్ణా! నువ్వు సుయోధనుని నాశనం చెయ్యడానికే ఈ రాయబార నాటకం ఆడావు. ఎందరో రాజులను ఈ రణభూమికి బలి ఇచ్చావు. దీనికి అంతకంతా నువ్వు అనుభవిస్తావు కృష్ణా! ఇదుగో నా శాపము. నేను నా జీవితమంతా సంపాదించుకున్న పాతివ్రత్య పుణ్యఫలమును పణంగా పెట్టి పలుకుతున్నాను. నీవు ఎలాగైతే దాయాదులను ఈ కురుక్షేత్ర మహా సంగ్రామంలో చంపించావో అలాగే నీ వారందరూ తమలో తాము కలహించుకొని, దారుణంగా మరణిస్తారు. నువ్వు కూడా నేటికి సరిగ్గా ఒక సంవత్సరము 36 దినములకు, అతి క్రూరంగా, దిక్కులేని చావు చస్తావు. నేడు నా వాళ్ళు ఎలా ఏడుస్తున్నారో, ఆనాడు నీ వాళ్ళు కూడా తమ తమ భర్తలను, కుమారులరు, సహోదరులను బంధువులను

పోగొట్టుకొని ఇదే విధంగా ఏడుస్తారు. ఇదే నా శాపం. అనుభవించు." అని ఘోరంగా శపించింది గాంధారి.

ఆ శాపాన్ని చిరునవ్వుతో స్వీకరించాడు శ్రీకృష్ణుడు.

" అమ్మా! గాంధారీ! నీవు ఈ రోజు ఇచ్చిన శాపం నాకు కొత్త కాదమ్మా! ఇది ఇంతకు ముందే ఉన్నది. ఇది వరలో మా యాదవులు ఒక మహాముని ని అవహేళన చేసిన కారణంగా, ఆ మహాముని యాదవులను ఇదే విధంగా శపించాడు. ఆ మాటలే మరలా నీ నోటినుండి వెలువడ్డాయి. ఎందుకంటే యాదవులకు ఎవరి చేతిలోనూ చావు లేదు. అందుకే వారు ఒకరిని ఒకరు కొట్టుకొని చావాలి. దానికి నీ శాపం ఉపకరిస్తుంది." అని పలికాడు శ్రీకృష్ణుడు.

ఆ మాటలు విని పాండవులు కంపించి పోయారు. శ్రీకృష్ణుడే లేనపుడు తాము జీవించి వృధా అనుకొని తమ తమ జీవితముల మీద ఆశ వదులుకున్నారు పాండవులు.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు గాంధారిని చూచి "అమ్మా! ఇంక లే. చనిపోయిన వారికి దహన క్రియలు జరిపించాలి." అని పలికాడు.

గాంధారి పైకి లేచింది. గాంధారిని పట్టుకొని నడిపిస్తూ శ్రీకృష్ణుడు ఆమెతో ఇలా అన్నాడు. "అమ్మా! నీ కుమారులు సుయోధనుడు, దుశ్శాసనుడు చేసిన దుర్మార్గపుపనులునీకు తెలియనివా! నీకుమారుని దుర్మార్గములను నేను కానీ, భీష్ముడుకానీ, ద్రోణుడు, బాహ్లీకుడు కానీ, కడకు నీ భర్త ధృతరాష్ట్రుడు కానీ మాన్పలేక పోయాము కదమ్మా! వారి దుర్నయముల వల్ల కదటమ్మా ఇంతటి చేటు దాపురించినది. దీనికి నన్ను నిందించి ప్రయోజనము ఏముందమ్మా!కాబట్టి

ఇంకనైనా నీవు శోకించడంమాను. ఇలా శోకిస్తూ ఉంటేనీ శోకం రెండింతలు అవుతుంది. నీవు వీరమాతవు. మహా వీరులను నీ పుత్రులుగా పొందావు. వారి మరణమునకు శోకించడం తగదు.'' అని అన్నాడు కృష్ణుడు.

ఈ మాటలతో గాంధారి చించించడం మానుకుంది. అప్పుడు ధృ తరాష్ట్రుడు ధర్మరాజునుచూచి, "కుమారా! ఇరు పక్షముల లోని సైన్యముల లెక్క నీకు తెలుసు కదా! ఇరు పక్షముల సైన్యములలో ఎంత మంది మరణించారో చెప్పగలవా!'' అని అడిగాడు.

దానికి ధర్మరాజు "తండ్రీ! మన సైన్యములో ఉత్తమ క్షత్రియులు 76 కోట్ల ఇరవై వేల మంది, మిగిలిన సైనికులు 24 వేల మూడు వందల ఇరవై మంది యుద్ధంలో చనిపోయారు. వీరందరూ యుద్ధములో చనిపోయారు కాబట్టి వీర స్వర్గము అలంకరించారు. కాని కొంత మంది యుద్ధములో గాయపడి భయపడి పారిపోయారు. వారందరూ గుహ్యక లోకానికి వెళతారు. కాని యుద్ధములో ఏ విధంగా మరణించినా నరకలోకమునకు మాత్రం వెళ్లరు.'' అని అన్నాడు ధర్మరాజు.

ధర్మజా! యుద్ధములో చని పోయిన వారిలో అనాధలు అయిన వారు కూడా ఉన్నారు కదా! వారికి అగ్ని కార్యము చేయడంలో తప్పులేదు కదా!'' అని అడిగాడు.

"మహారాజా! ఈ యుద్ధమే ఒక మహా యజ్ఞము. ఈ మహా యజ్ఞములో వీరందరూ ఆహుతి అయ్యారు. కాబట్టి వీరందరూ అగ్ని కార్యమునకు అర్హులే. కాకాపోతే వీరిలో చాలామంది అనాధలు ఉన్నారు. వారందరికి కూడా మనము అగ్ని కార్యము నెరవేర్చి వారికి ఉత్తమ లోకములు కలిగేట్టు చేద్దాము .''అని పలికాడు.

వెంటనే తన పురోహితుడు ధౌమ్యుని, విదురుని, సంజయుని పిలిపించి, భరత వంశ సంజాతులకు తప్ప మిగిలిన వారికి దహనక్రియలు నిర్వర్తించమని ఆదేశించాడు. దానికి కావలసిన చందనము, అగరు, కస్తూరి మొదలగు సుగంధ ద్రవ్యములు, తదితర సామగ్రిని, వలసిన మనుషులను వారికి అప్పగించాడు.

తరువాత ధర్మరాజు బ్రాహ్మణ సంఘముల తోడ్పాటుతో దుర్యోధన, దుశ్శాసన,కర్ణ,శల్య మొదలగు వారికీ, అభిమన్యు,ఘటోత్కచ,విరాట,ధృష్టకేతు, ప్రముఖులకు, నానాదేశాధీశులకు, చితులు పేర్పించి అగ్ని కార్యము నిర్వర్తించాడు.

అనాధలుగా మిగిలిన రాజుల కళేబరములకు, వేనకు వేలుగా ప్రోవులుగా పెట్టించి, సామూహిక దహన క్రియను జరిపించాడు.అక్కడ కట్టెలు దొరక్కపోవడం వల్ల, విరిగిన రధములు, బాణములు, ధనుస్సులు వీటిని సేకరించి వాటితో దహన క్రియను నిర్వర్తించాడు.

తరువాత ధృతరాష్ట్రుని తో సహా ధర్మరాజు, అంతఃపుర కాంతలతో కలిసి పక్కనే ఉన్న నదికి వెళ్లి స్నానములు ఆచరించారు. కౌరవులందరికీ ధృతరాష్ట్రుడు తర్పణములు విడిచాడు.

ఆ సమయంలో కుంతీ దేవి కన్నీటితో అందరూ వింటూ ఉండగా ఇలా పలికింది.

“అయ్యా! అందరూ వినండి. కౌరవులందరికీ పెట్టని కోటగా విరాజిల్లిన కర్ణుడు, పార్ధుని చేతిలో హతమైన కర్ణుడు, రాధ కుమారుడిగా లోకానికి తెలిసి రాధేయుడిగా ప్రసిద్ధి చెందిన కర్ణుడు, నిజానికి రాధ కుమారుడు కాడు. రాధేయుడు కాడు. కర్ణుడు నా కుమారుడు. కౌంతేయుడు. మీ అందరికీ కర్ణుడు

అగ్రజుడు. నేను కన్నెగా ఉండగా, భాస్కరుని దయవలన సహజ కవచ కుండలము లతో నాకు జన్మించాడు. కాబట్టి మీరు కర్ణునికి కూడా తిలోదకములు ఇవ్వండి” అని ధర్మరాజుతో పలికింది.

ఆమాటలు విన్న ధర్మరాజు వివశు డయ్యాడు. మిగిలిన పాండవులు అమిత దుఃఖముతో విలపించసాగారు. ఎలాగో మాట పెగల్చుకొని ధర్మరాజు తల్లి కుంతీ దేవితో ఇలా అన్నాడు.

“అమ్మా! కర్ణుడు నీకు జ్యేష్ఠ పుత్రుడు, మాకు అన్నగారు, అన్న విషయం కొంగున నిప్పు కట్టు కున్నట్టు ఎలా దాచి పెట్టావమ్మా! ~~ఈ~~లోకంలో ఒక్క అర్జునుడు తప్ప కర్ణుని ఎదిరించి నిలవగల వీరుడు ఎవరున్నారు చెప్పు! అమ్మా ! అమ్మా! కర్ణుని తొలి చూలుగా ఎందుకు కన్నావమ్మా! నీకు దుర్వాసుడు ఇచ్చిన మంత్రము మా పట్ల శాపంగా పరిణమించింది కదమ్మా! మాకు అంతులేని శోకం మిగిల్చింది కదమ్మా!

అమ్మా! అభిమన్యుడు, ఉపపాండవులు మరణించి నప్పుడు కూడా ఇంత దుఃఖమును పొందలేదమ్మా! ద్రుపదుని కుమారులు, ధృతరాష్ట్రుని కుమారులు చనిపోయినప్పుడు కూడా ఇంతటి వ్యధ చెందలేదమ్మా! అమ్మా! కర్ణుడు మాకు అన్న అని తెలిసిన మరుక్షణం మా ప్రవర్తన వేరుగా ఉండేది కదమ్మా! ఇంతటి మారణ హోమం జరిగి ఉండేది కాదు కదమ్మా!” అని పరి పరి విధముల వాపోయాడు ధర్మరాజు.

వెంటనే కర్ణుని గోత్ర నామములు చెప్పుచూ అతనికి తిలోదకములు విడిచాడు ధర్మరాజు. తరువాత భీమార్జున నకుల సహదేవులు కూడా తమ అన్నగారైన కర్ణునికి తిలోదకములు విడిచారు.   కర్ణుడు కుంతీకుమారుడు అని

తెలిసిన మరుక్షణం పాండవ స్త్రీలలో కౌరవ స్త్రీలలో హాహాకారాలు చెలరేగాయి. ధృతరాష్ట్రుడు కూడా గాంధారీ సహితంగా, కుంతీ దేవితో కూడి కర్ణునికి ఉదక కర్మ చేసాడు.

వెంటనే ధర్మరాజు, కర్ణుని పట్ల సోదర భావంతో, కర్ణుని భార్యలను, అతని బంధువులను పిలిపించి సముచిత రీతిని గౌరవించాడు. వారిని ఓదార్చాడు. వారితో కర్ణునికి ఉత్తమ లోక ప్రాప్తి కొరకు అనేక దాన ధర్మములు చేయించాడు. తరువాత బంధు మిత్రులతో గంగానదిని దాటి అక్కడ లెక్కలేని దానధర్మములు ఆచరించాడు.

మహా భారతము
స్త్రీపర్వము
ద్వితీయాశ్వాసము
సమాప్తము.
దీనితో
స్త్రీపర్వము సమాప్తము.

యుద్ధ షట్కము పూర్తి అయినది. ఇంక శాంతి సప్తకము శాంతి పర్వముతో మొదలవుతుంది. ఆది పంచకము, యుద్ధషట్కము నిర్విఘ్నముగా కొనసాగినందుకు సర్వాంతర్యామి తిరుమల వాసుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరునికి, ఎప్పటి కప్పుడు మీ ఆశీస్సులు అందిస్తూ ఆదరించిన పాఠకులకు అందరికీ, ముఖ్యంగా శ్రీయుతులు విష్ణుప్రసాద్ గారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలుసుకుంటున్నాను.

ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్ ఓం తత్సత్.